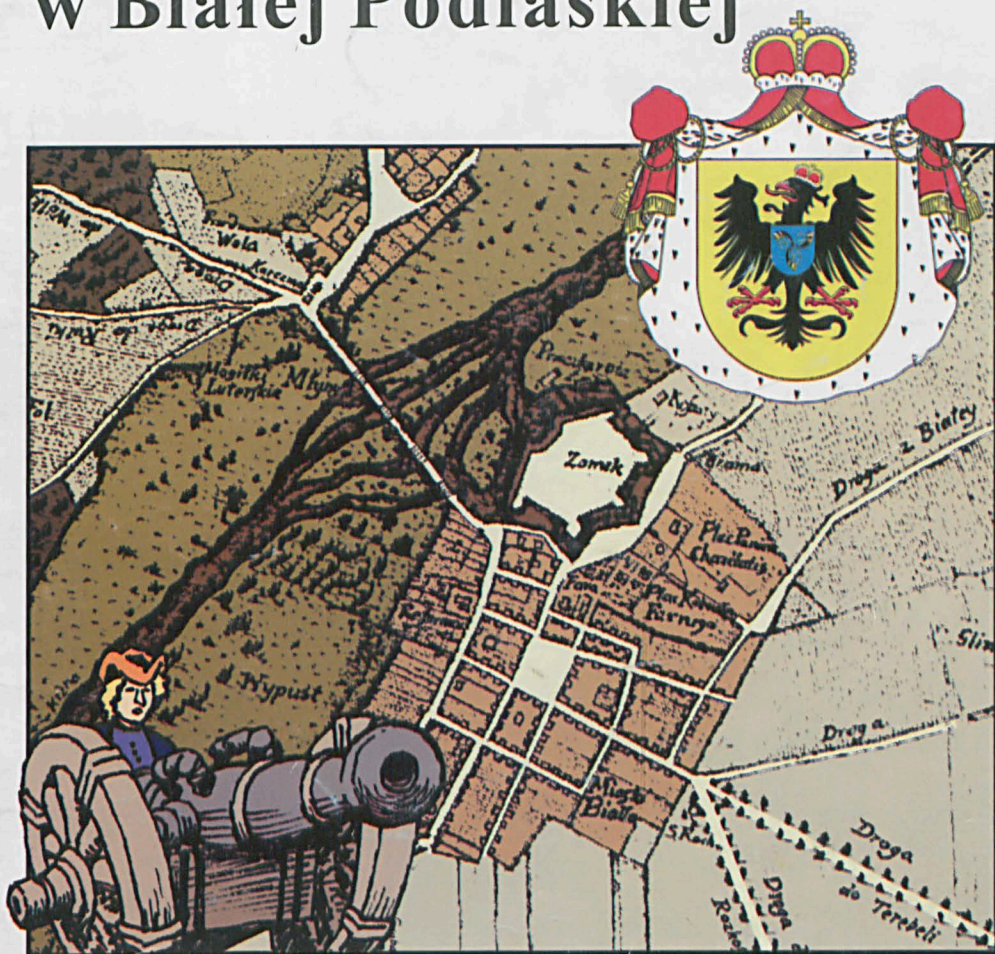

JAK WYGLĄDAŁ ?

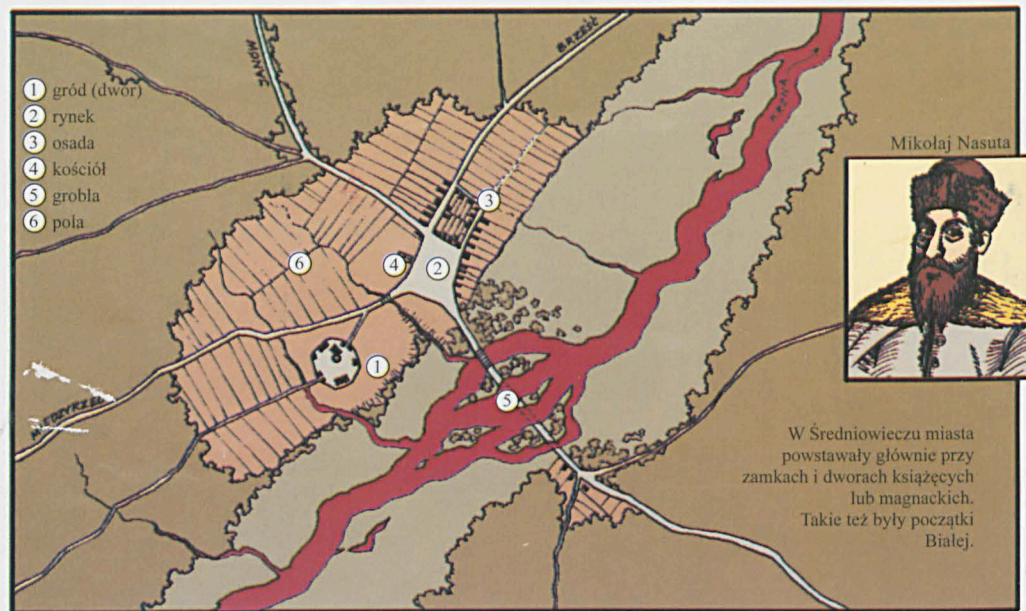
ZAMEK

RADZIWIŁŁÓW
w Białej Podlaskiej

DAWNO TEMU...

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie obecnego Parku sięgają X - XII w. Wiemy też na pewno, że w 1428 r. istniał tu już gród (zapewne drewniany, otoczony palisadą), którego właścicielem był Mikołaj Nasuta. Jego usytuowanie wiązało się z dwoma ważnymi, przecinającymi się szlakami komunikacyjnymi z Łukowa i Międzyrzecza do Brześcia oraz z Łomży i Lublina do Janowa i dalej do Grodna. Od 1525 r. właścicielem dworu i przyległej osady został Jerzy Illinicz. Przy placu targowym powstał wtedy pierwszy (drewniany) kościół pw. Panny Marii i św. Jadwigi. Prawdopodobnie wyglądało to tak:

RADZIWIŁŁOWIE

W 2 poł. XVI w. właścicielami niewielkiego miasteczka nad Krzną zostali Radziwiłłowie - litewski ród książęcy. Od tego czasu historia Białej związana będzie ściśle z losami tej magnackiej rodziny - aż do rozbiorów Rzeczypospolitej.

Mikołaj Krzysztof "Sierotka"

Aleksander Ludwik

Michał Kazimierz I

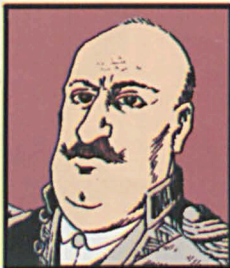
Anna z Sanguszków

Hieronim Florian

Michał Kazimierz II
"Rybeńko"

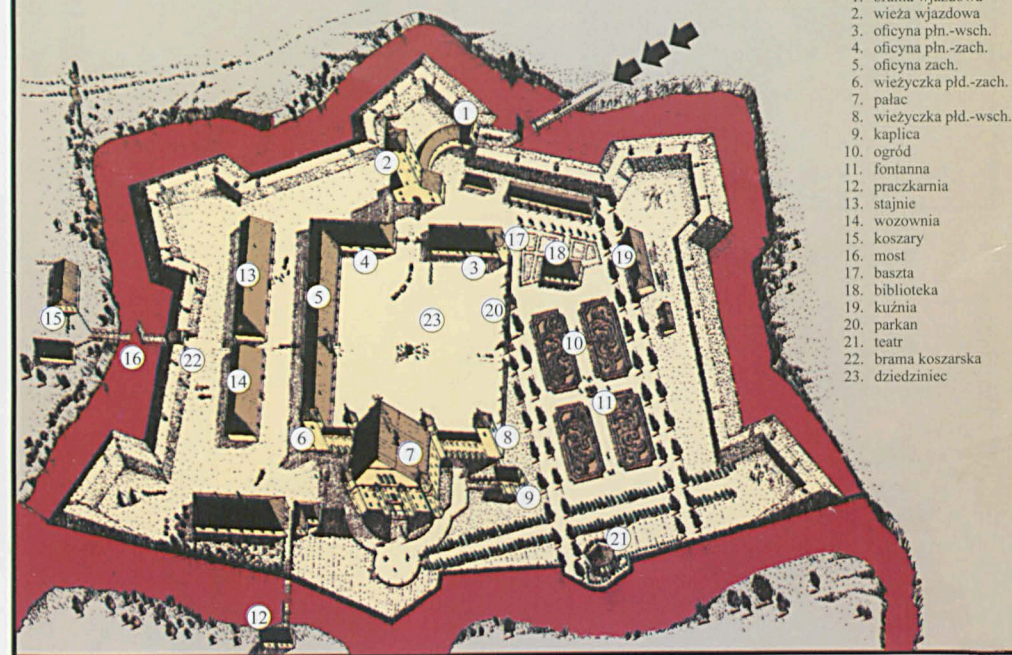

Karol Stanisław II
"Panie Kochanku"

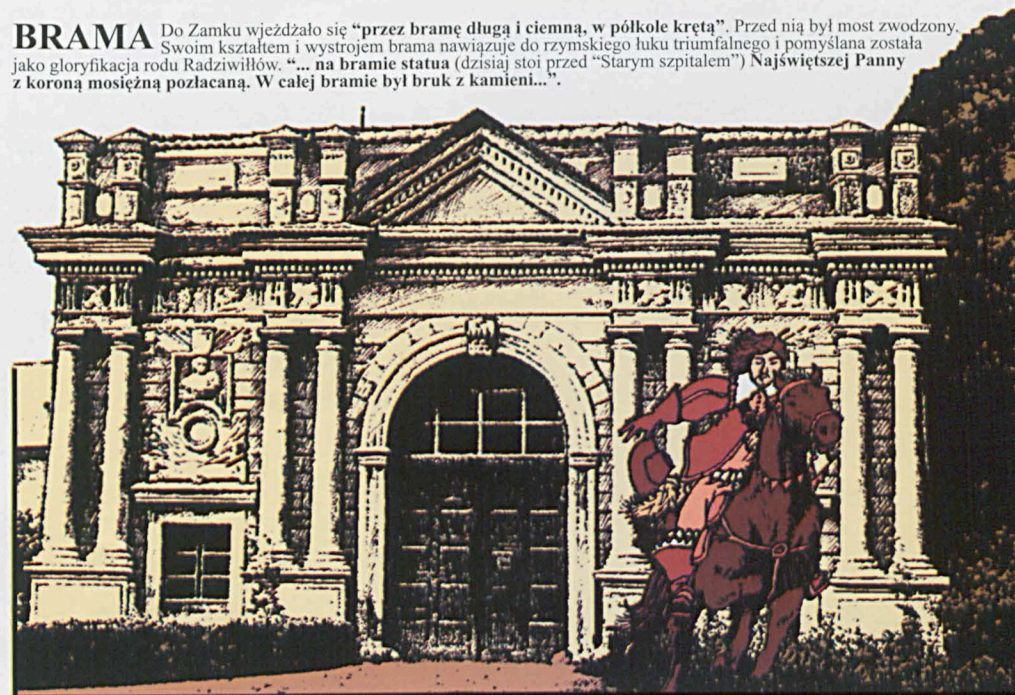

Dominik Hieronim

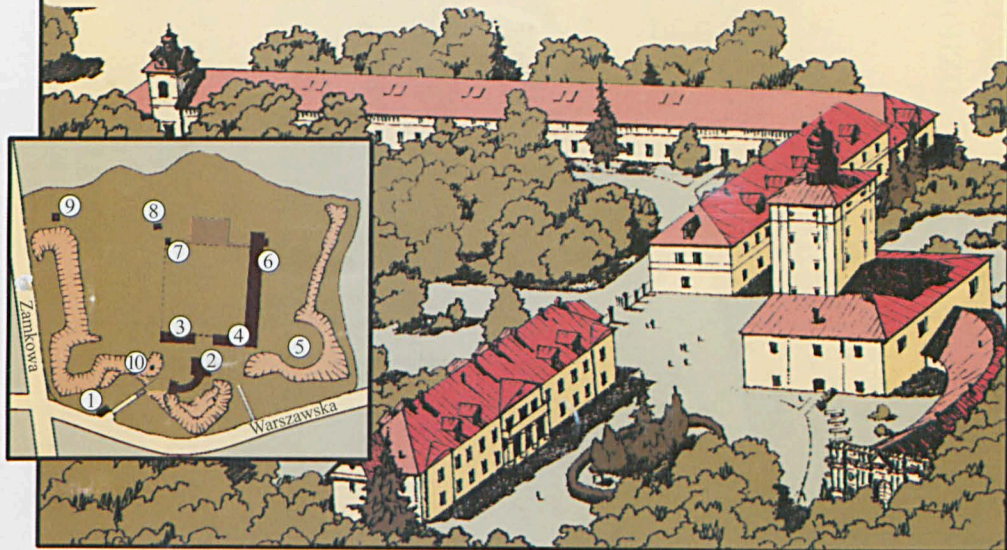
ZAMEK Książę Mikołaj Krzysztof Radziwiłł "Sierotka" mieszkał jeszcze w starym dworze Illiniczów. Jego następca, Aleksander Ludwik postanowił zbudować w Białej nową siedzibę rodu. W 1622 r. lubelski architekt Paweł Negroni rozpoczął prace. Budowę kontynuowali kolejni Radziwiłłowie. Całą rezydencję otoczono fosą i wałami ziemnymi zaprojektowanymi przez architekta Andrzeja Jeziornickiego ok. 1689 r.

BRAMA Do Zamku wjeżdżało się "przez bramę długą i ciemną, w półkole krętą". Przed nią był most zwodzony. Swoim kształtem i wystrojem brama nawiązuje do rzymskiego łuku triumfalnego i pomyślana została jako gloryfikacja rodu Radziwiłłów. "... na bramie statua (dzisiaj stoi przed "Starym szpitalem") Najświętszej Panny z koroną miedzianą pozłacaną. W całej bramie był bruk z kamieni..."

DZISIAJ teren dawnego zamku jest parkiem miejskim, miejscem spacerów i wypoczynku kolejnych pokoleń białczan.

1. Galeria Podlaska 2. Muzeum Pół. Podlasia 3. Biblioteka Miejska 4. Szkoła Muzyczna 5. Amfiteatr 6. NFZ 7. Wieżyczka 8. Kaplica 9. Pomnik św. Karola Boromeusza 10. Figura Matki Boskiej

WIEŻYCZKA
w oficynie
zachodniej

MUZEUM:

Tutaj możesz obejrzeć makietę Zamku i kupić wszelkie wydawnictwa związane z historią Radziwiłłów w Białej Podlaskiej. W muzeum znajduje się także duży zbiór ikon prawosławnych.

BIBLIOTEKA:

W Dziale Wiedzy o Regionie przeczytasz lub wypożyczysz książki na temat historii Białej Podlaskiej i regionu.

GALERIA PODLASKA:

Mieści się w budynku wzniesionym w 1926 r., zaprasza do obejrzenia wystaw sztuki współczesnej, zbioru starych fotografii Białej Podlaskiej, map, rycin i komiksów.

Publikacja została wydana dzięki wsparciu finansowemu Fundacji Fundusz Rewitalizacji, która pracuje nad projektem odbudowy Pałacu Radziwiłłów w Białej Podlaskiej.

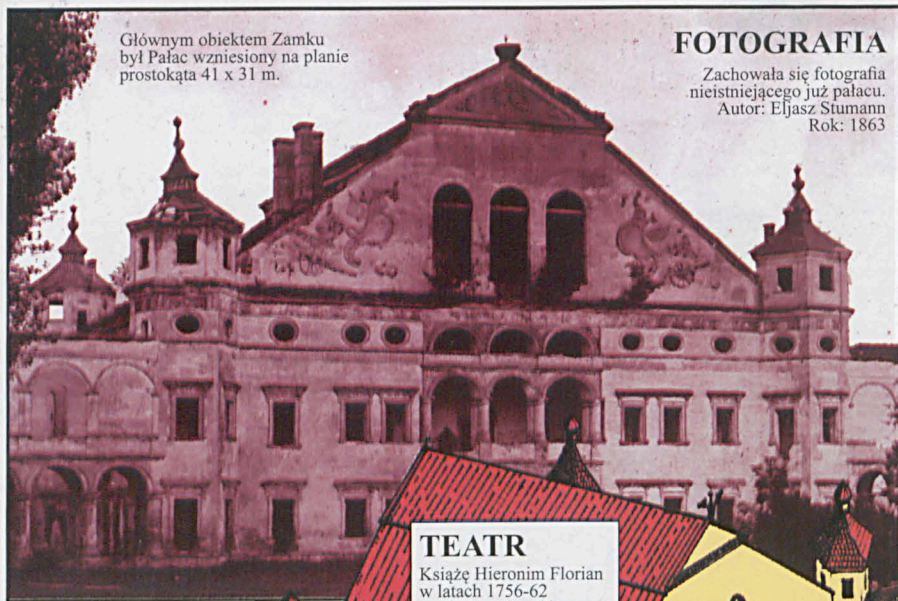

**Fundacja
Fundusz
Rewitalizacji**

**biała
podlaska**
otwarta brama Europy

Wydawca: Urząd Miasta Biała Podlaska, ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 3, 21-500 Biała Podlaska, tel.: 83 343 66 92, email: um@bialapodlaska.pl, www.bialapodlaska.pl

Głównym obiektem Zamku był Pałac wzniesiony na planie prostokąta 41 x 31 m.

FOTOGRAFIA

Zachowała się fotografia nieistniejącego już pałacu.
Autor: Eljasz Stumann
Rok: 1863

KAPLICA ZAMKOWA

pw. Św. Józefa z 1628 r.
"... z kopułą małą drewnianą na wierzchu, a na tej krzyżykiem żelaznym".
W środkowej wnęce szczytu kaplicy "wyobrażenie niewiast stojących pod krzyżem, na drzewie malowane..."

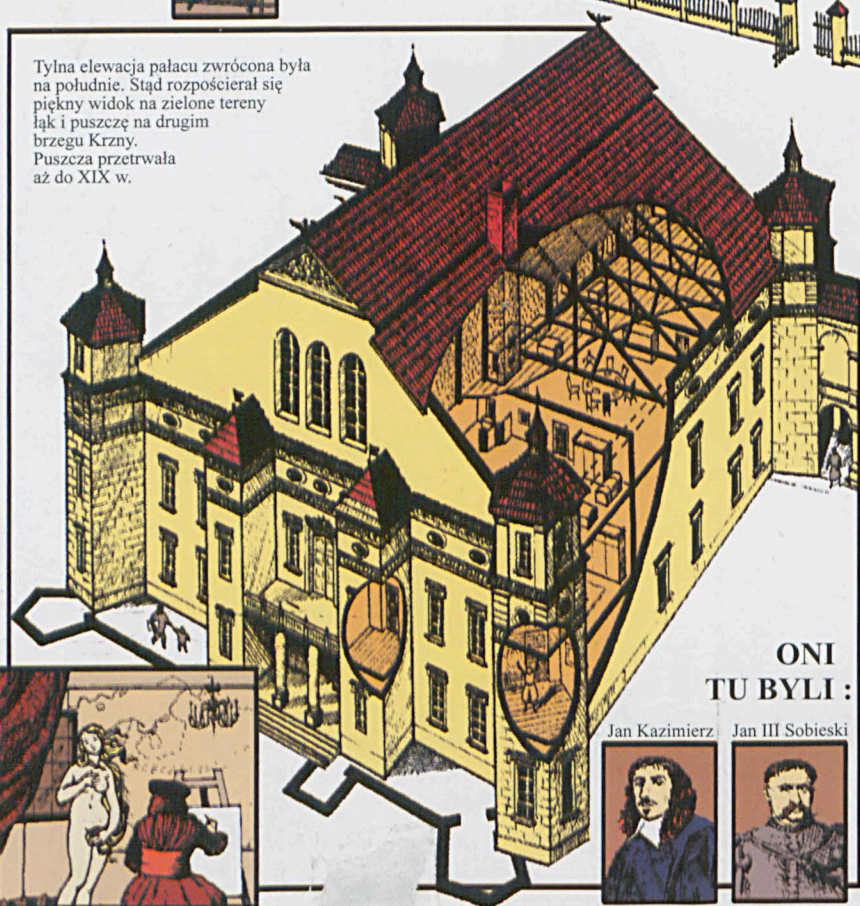
Wypożyczenie wnętrza kaplicy nie zachowało się

TEATR

Książę Hieronim Florian w latach 1756-62 zaadaptował poddasze pałacu na salę teatralną.

WIEŻYCZKA

pld.-wsch.
Zachowały się malowidła na sklepieniu - orły radziwiłłowskie oraz resztki sgraffito na zewnątrz

ONI TU BYLI:

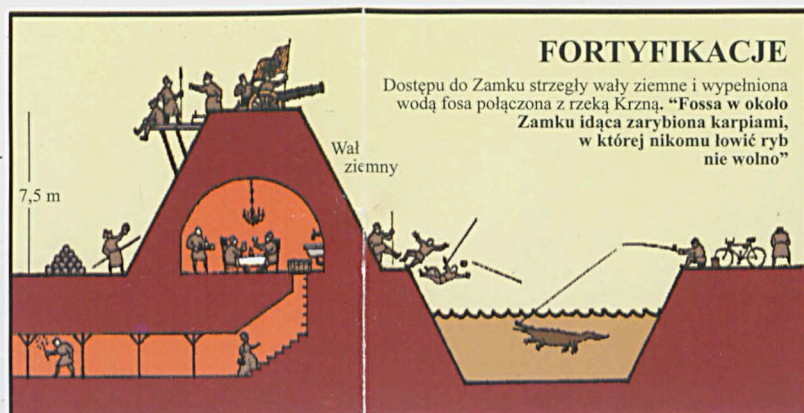
Jan Kazimierz Jan III Sobieski

FASADA PAŁACU:

"... W ozdoby rozmaite z insygniami i armatami w tynku wyrabianymi"
"Ganek na 4 paludamentach i tyłu kolumnach wspierających się..."
"Przez środek jego w górę przechodzą 2 wielkie sztaby żelaza, na których leży żebro wieloryba".

Wieżyczka narożna dziedzińca

FORTYFIKACJE

Dostępu do Zamku strzegły wały ziemne i wypełniona wodą fosa połączona z rzeką Krzną. "Fossa w okolo Zamku idąca zarybiona karpiami, w której nikomu łowić ryb nie wolno"

OFICyna ZACHODNIA

Tutaj mieszcili się m.in. mieszkańcy i pracownicy rzemieślników i artystów pracujących na rzecz Zamku.

Przejazd do Bramy Koszarskiej (zobacz str. 3)

GALERIE ARKADOWE

kryły (na piętrze) ciągi komunikacyjne między pałacem a wieżyczkami narożnymi dziedzińca.
"Po ścianach wzdłuż korytarza biuśta rozmaite w popiersiach z gipsu robione..."
Galerie arkadowe stanowiły godne tło dla ceremonii rozgrywających się na dziedzińcu.

DZIEDZINIEC

Powierzchnia dziedzińca wyłożona była brukiem z kamieni

PARKAN

oddzielający dziedziniec od ogrodów.
"Mur wysoki na 1 łokieć z 35 słupami z cegły (...). Wierzchy tych słupów mianowicie ozdoby z wazonów czerwonych glinianych."

OFICyna

pln.-wsch.

OFICyna

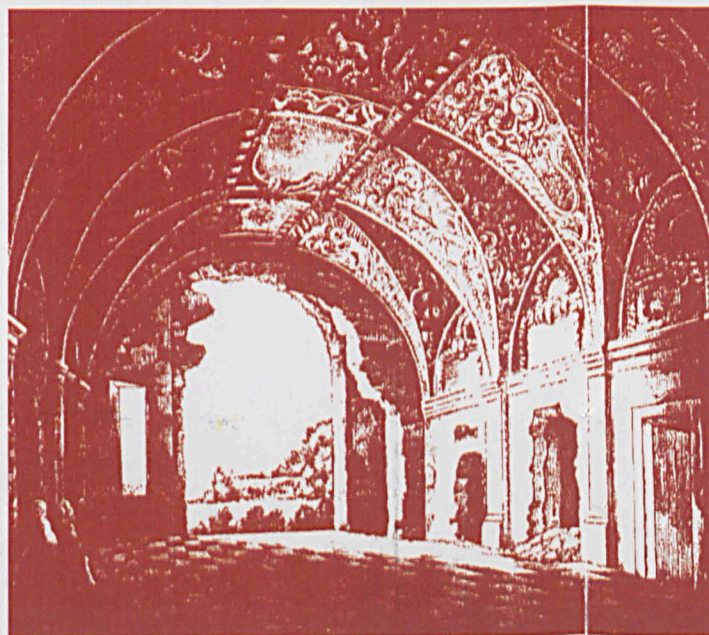
pln.-zach.

WIEŻA

Wieża zamkowa służyła jako punkt obserwacyjny (stąd strażnik na szczycie obserwował najbliższą okolicę) i ostatni bastion obrony, z daleka świadczyła o znaczeniu i bogactwie właścicieli. Wieżę połączono z bramą ćwierćkolistym tunelem - oryginalnym, jedynym tego typu rozwiązaniem architektonicznym w Polsce. "Na wierzchu kopuły (...) orzeł radziwiłłowski był osadzony". "Tablice cyferblatowe, drewniane malowane zewnątrz wieży na 4 strony". J.I. Kraszewski w 1841 r.: "Wchodu do zamku strzegła 52-łokciowa wieża i brama ciemna, w której wiewatowe armaty jeszcze leżały bez nóg..." W XIX w. w pomieszczeniach wieży mieściło się więzienie.

SALA RYCERSKA

"środkiem pałacu nad dolną salą położona. Na suficie w różne sztukaterie, to jest biuśta, kupidyny, satyry, zwierzęta, ptaki, wazon, wieńce i girlandy (...) na białym tynku okazałe ozdoby. W bocznych ścianach dwa marmurowe, szafiaste kominki (...) z kolumnami po bokach, gzymsami u dołu i u góry oraz na wierzchu herbami na marmurze wyrytymi..."
Nad upiększaniem wnętrza pałacowych pracowało wielu rzemieślników i artystów, sprowadzanych nierzadko z zagranicy.

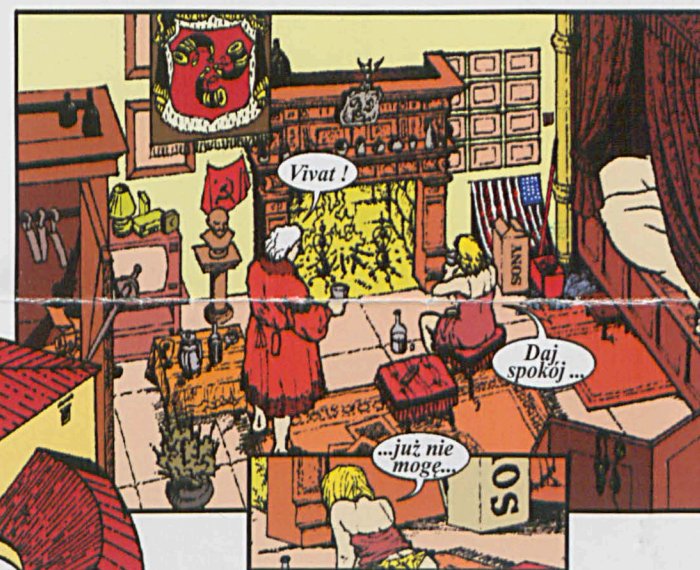

Rycina zamieszczona w "Kłosach" 1868 r., widok w stronę Krzny

ZAMEK A MIASTO

Przez kilkaset lat życie w Białej koncentrowało się wokół Zamku i spraw jego właścicieli. Mimo to Zamek i miasto stanowiły oddzielne całości, nie połączone nawet osią widokową.

KONIEC

Rozbiory Rzeczypospolitej w k. XVIII w. to jednocześnie zmierzchnięcie potęgi Radziwiłłów. Opuszczony Zamek stopniowo popadał w ruinę. Pałac "... z tyłu przez zawalenie się narożnego bastionu i znacznej części ścian poprzecznej nadruinowany..."
"... Piec rozbity i rozebrany. Sufit od zaciekania zgniły i opadły. Posadzka zruinowana i zgnita".
"Zamczyska dziedziniec pusty zarosły (...) zieleń, (pałac) pusty także (...). Sale stały ogromne, smutne, puste, zawalone potłuczonymi szklami okien; ledwie dawnego życia ślady pisały się po murach..." Ostatecznie pałac rozebrano jako ruinę w 1883 r. Szkoda...

MOST ZWODZONY

Pałac od strony Krzny, akwarela, 1852 r., brak jednej wieżyczki narożnej